

ŠPION

Nikola Vojčová

Dostal jsem nabídku, která se neodmítá. Ne v té době, ne těm lidem. Každý na mém místě by byl šťastný, že se může stát součástí událostí, které vstoupí do dějin. I já byl. Tehdy ano. S nadšením jsem přijal svůj úkol, o němž jsem věděl, že nebude nijak složitý. Jediné, co se po mně žádalo, bylo uplatnit své znalosti angličtiny a poslouchat. Nic víc, nic míň.

A tak jsem se dostal do Tobolska do Domu svobody na místa těch, kteří snad byli zapálení revolucionáři, ale pro teď byli novému režimu naprosto neužiteční. Coby tesař jsem se okamžitě stal členem personálu a mohl tak poslouchat rozhovory rodiny bývalého cara a v jejich nepřítomnosti tajně nahlížet do jejich deníků. Jako dnes si vybavuji ten moment, kdy jsem poprvé v rukou sevřel deník Mikuláše Alexandroviče Romanova, jak byl teď oficiálně nazýván. Byl to úhledný sešit v hnědých kožených deskách. A uvnitř elegantní carovo písmo. Po přečtení několika posledních zápisů, mi bylo jasné, že Mikuláš si píše všechno, naprosto všechno. Pousmál jsem se nad tím. Já v jejich situaci, bych některé věci vynechával. Ale on je očividně tak hloupý, že si píše všechno, i když musí dobře vědět, že pojem „soukromí“ tady neexistuje. Ne pro ně.

To, co jsem zpočátku považoval za hloupost, se nakonec ukázalo být hrдостí. Po několika týdnech pod společnou střechou s Romanovovými, jsem pochopil, že oni se ještě nevzdali. Stále se považují za panovnickou rodinu. Z toho důvodu jsou Mikulášovy deníky přímé. Bez šifer, bez polovičatostí. On se zkrátka nehodlá nechat ponížít. Nehodlá vyprávět lži ani svému deníku.

Carevna má na tuto věc docela jiný názor. Její deníky jsou strohé. Zaměřuje se hlavně na počasí a případné nezvyklosti. Ale všechno je to jen holé konstatování. Žádný subjektivní pohled. Podobně jsou na tom i deníky velkokněžen a „toho malého“.

Postupem času přicházely nové rozkazy, které významně doplňovaly můj úkol. Mé pátrání dostalo konečně jasný směr. Měl jsem hledat dvě věci: zaprvé, zmínku o údajně chystaném monarchistickém spiknutí, které hodlá bývalého

cara a jeho rodinu osvobodit a zadruhé, najít poklad Romanovových. Šperky, které si rodina měla přivést s sebou a které měly být navraceny trpícímu lidu. Ani jedno se mi najít nepodařilo. A když se car s carevnou a Marií vydali na cestu neznámo kam, ztratil jsem veškeré iluze, že bych to vůbec kdy mohl najít.

A tak jsem svůj čas trávil prací, kterou jsem měl pro osazenstvo domu vykonávat. Tesařinu. Při nekonečně dlouhých dnech jsem nemohl nenarazit na ně. Na carské děti, které zůstaly. Tedy na tři dcery, které vycházely ven. Následník byl tak nemocný, že neopouštěl postel. Nejprve mi připadaly přesně takové, jaké je popisovali strážníci. Nafoukané, odměřené, bezcitné. Ale později se ukázalo, že ani jedna taková není. Ta nejmladší, Anastázie, neustále něco vymýšlela. Dokázala se radovat naprosto ze všeho. Její kouzelný smích se roznášel domem i navzdor tomu, že z toho strážčí šleli. A právě díky ní jsem poznal ji. Taťánu. Ač jsem si to tehdy ještě nepřipouštěl, od toho okamžiku se můj svět začal točit naprosto jiným směrem. Ochotně jsem vyplnil každou prosbu, se kterou se na mne obrátila. Později si se mnou i povídala. Nejprve jen pár minut. Nakonec se z toho vyklubaly hodiny. Měla překrásné tmavé vlasy, ačkoli nebyly nijak dlouhé, protože během nemoci v loňském roce je musela ostříhat. Její oči byly šedé a upřímné. Měla překrásný, uklidňující hlas. Nebylo těžké ji milovat. To jenom kvůli ní jsem pro Alexeje vyrobil velkou dřevěnou desku, na které by mohl jíst i psát, během své nemoci v posteli. Byla mi za to vděčná. Mnohokrát jsem viděl, jak si ji Anastázie kvůli tomu dobírá tím svým žertovným hláskem. A viděl jsem také pohled Olgy Nikolajevny. Stejně přísný jako pohled její matky.

Za měsíc po rodičích se na cestu chystaly i ony. Cíl cesty byl jasný. Ale nebyla to Moskva, jak předpokládaly. Byl to Jekatěrinburg. Nejprve lodí, pak vlakem. Na lodi měly velkokněžny zakázáno se zamykat. Nechutné nařízení velitele, který byl stejně nechutný a slizký. Mně i jim bylo jasné, proč ten příkaz. Jediný muž, který je doprovázel, byl opatrovník malého Alexeje a ti dva museli být naopak celou noc zamčeni. Dívky tedy byly vydány napospas oplzlé posádce lodi. Častokrát jsem je slyšel mluvit se strachem v očích i v hlase. Bály se noci a toho, co by se mohlo stát. Ale byl jsem tady ještě já.

Sám jsem hlídal, aby se k jejich kajutě nikdo nepřiblížil. A že opilých potenciálních návštěvníků bylo dost. Nikdy bych nedovolil, aby se k nim někdo dostal. A v těch bezesných nocích jsem začal přemýšlet nad tím, kde se vzala ta změna. Byl jsem špion nastrčený do jejich domu, tělem i duší bolševik. A teď? Hlídal jsem tři dívky, které vlastně byly mými nepřáteli. Nebo spíš měly být. Protože ať jsem se snažil sebevíc, nemohl jsem je nenávidět. Ne ji. Protože na ní mi záleželo.

V Jekatěrinburgu bylo všechno jiné. Jako špion jsem zůstal i v Ipatjevově domě. Ovšem moje možnosti na setkání s nimi tady nebyly nijak velké. Přesto jsem je vídal a mohl s nimi i mluvit. Blíže jsem se seznámil i s Marií. Tou kouzelnou a bezprostřední dívkou, která na každého udělala dojem. Běžně se bavila s vojáky, jako by to byli její přátelé. Pamatovala si je jménem. Je i jejich rodiny. Neustále se ptala na jejich zdraví, jmenovala z paměti jejich děti a posílala jim gratulace k narozeninám. Pokud si ti ledoví muži, kteří v Jekatěrinburgu carskou rodinu hlídali, někoho skutečně oblíbili, pak to byla právě Marie. Byla to právě ona, kdo mi prozradil, že carevnu často bolí nohy, a proto nedokáže skoro ani stát. To ona mi prozradila, že Olga není ve skutečnosti tak zlá, jak se zdá. Jen má své vlastní názory a za nimi si stojí. Prozradila mi i to, po čem touží Taťána. Chtěla mít přítele. Skutečného přítele. A tím jsem chtěl být já. A snad by se mi to i bylo podařilo, kdyby nepřišel ten osudný den.

Byl to den, kdy měla Marie devatenácté narozeniny, jak jsem si přečetl v Mikulášově deníku. Jak moc bych si byl přál, aby tam napsal jen to. Ale on ve své pýše dál psal všechno. I to, že tajně obdrželi dva lístečky, v nichž jim kdosi nabízí pomoc. Prý existuje celá organizace, která je brzy vysvobodí. Tohle bylo to, co jsem hledal a co jsem nemohl zamlčet. Nedokázal jsem pochopit, z jakého důvodu si musel Mikuláš zapsat i tohle. Musel přece vědět, že dříve či později si jeho zápisky někdo přečte. Došlo mi to až mnohem, mnohem později. On chtěl, aby to našli. Protože možná doufal, že ho tak odvezou před lidový soud a popraví. Tím by učinil za dost rozrušeným lidem, kteří volají po pomstě. Situace by se tak uklidnila a jeho rodina by byla odvezena na odlehlé místo, kde by v klidu žila dál. Jak ušlechtilé. Obětovat sebe za ostatní. Ale takhle to nechodí. Protože jestli zastřelí jednoho, tak půjdou ke dnu všichni. Aby nezůstal

nikdo, kdo by se mohl mstít. Ať už chtěl nebo ne, tímhle podepsal rozsudek smrti nejen pro sebe, ale pro celou svou rodinu.

Od okamžiku, kdy jsem celou tu záležitost nahlásil, se začali věci dávat do pohybu. Na místo velitele byl poslán Jurovskij. Vystupoval velice mile. Přívětivě konverzoval s carem a přesvědčil ho, že je nutné vytvořit soupis jejich šperků a cenností. Když jsem poslouchal důvody, které uváděl, bylo mi do smíchu. Nicméně dostal všechny šperky, které jim také vrátil v zapečetěné krabičce. To aby se nepoztrácely, než bude po všem.

Naposledy jsem s nimi mluvil patnáctého večer. Taťána měla mokrou sukni. Pomáhala prý bratrovi s koupáním. Poprvé za tu dobu co přijeli z Tobolska. Z pokoje, kam mířila, jsem slyšel hlasy cara a carevny. Hráli karty. Pak odkudsi přiběhla Anastázie. Zastavila se vedle nás, podívala se na mne uličnickým pohledem, pak se podívala na Taťánu, zachichotala se a odběhla. Slyšel jsem, jak v pokoji, kde se doposud klidně hráli karty, okamžitě začalo pozdvižení způsobené Anastáziinou rozvernou povahou. Nakonec jsem Taťáně tiše popřál dobrou noc a nechal ji připojit se k rodině. Jakmile se za ní zavřely dveře, začal Anastáziin štěbetavý hlásek nanovo. Znovu si Taťánu dobírala. Tentokrát se Taťána dočkala matčiných káravých slov. Jsem přece nepřítel.

Dál už jsem neposlouchal. Volal nás velitel. A to, co nám řekl, mi vyrazilo dech. Z Moskvy přišel rozkaz popravit bývalého cara a jeho rodinu. Bylo to jako zlý sen. A já se nedobrovolně stal jeho součástí. Zhruba v půlce toho jednání došlo k něčemu, co bych si nedokázal představit ani v těch nejhorších snech. Začali si je rozdělovat. Hádali se tam o tom, kdo koho zastřelí. Měl jsem jen malý okamžik na to, abych mohl něco vymyslet. A tak mi najednou v hlavě utkvěl plán. Neodmyslený, nespolehlivý a v zásadě nemožný.

„Chci Taťánu,“ řekl jsem rozhodně. Velitel přikývl.

To byl začátek té bláznivé hry. Hry, o níž jsem nebyl přesvědčen, zda vyjde. Následující den, ten poslední den, jsem věnoval tomu, abych svůj polovičatý plán domyslel. Ať jsem se snažil sebevíc, nedokázal jsem se přinutit k tomu, abych mu věřil stoprocentně. Dobře jsem si uvědomoval, jak je to riskantní a oproti plánu Jurovského, naprosto neuskutečnitelné. Ale musel jsem to zkusit.

Svívalo. Bylo sedmnáctého července devatenáct set osmnáct. Krčil jsem se mezi mladými stromky na kraji lesa. Očima jsem sledoval, nákladní auto, které uvízlo v bahně na cestě. Na jeho korbě byla těla mrtvých členů carské rodiny a jejich nejuvěrnějších, kteří s nimi zůstali až do konce. Ještě před chvílí jich bylo jedenáct. Teď už jen devět. Na okamžik jsem se ohlédl. Za mými zády leželi na mechu jediní dva, kteří ještě žili. Alexej a Marie. Alexej sténal, ale Marie byla ještě v bezvědomí. Vrátil jsem se k nim, až když se auto dalo znovu do pohybu. K vědomí se pomalu probouzela i Marie. Mžourala očima. Očividně byla zmatená. Snažila se posadit, ale bolest jí to nedovolila. Vykřikla. Musel jsem jí ústa zakrýt rukou.

„Tiše. Prosím, Marie, buď tiše.“

Snažila se mi vyhovět, ale měla na rukou několik škrábanců, které pořádně krváceli. A taky se uhodila do hlavy.

„Kde jsme?“ zeptala se polohlasem.

„V bezpečí. Prozatím.“ Vytáhl jsem kapesník a přiložil jí ho na nejhorší ránu. Ale ani zdaleka to nestačilo. Navíc, musel jsem ošetřit i Alexeje. Prozatím. Jeho rány byly horší. Mnohem horší.

Obrátil jsem se znovu k Marii. „Dovolíš, abych natrhal obvazy z tvé sukyně?“

Přikývla. „Viděla jsem je umírat. Všechny,“ hlesla, zatímco jsem cupoval už tak roztrhanou sukni.

Ano, to byla pravda. Ale nebyl způsob, jakým bych ji utěšil. „Pověz mi. Jak je možné, že se od vás kulky odrážely?“ zeptal jsem se na to, co mi vrtalo hlavou celou noc.

Marie se ztěžka nadechla. Pak rozepnula zkrvavenou blůzu. Pod ní jsem viděl korzet plný děr. Většina z nich byla falešných. Nezpůsobila žádné vážné zranění. Marie do jedné z těch děr sáhla dvěma prsty a vzápětí vytáhla krásný blyštivý briliant.

„Taťanin nápad,“ hlesla. „Všily jsme je do korzetů před tím, než jsme odjeli z Tobolska.“

Přesunul jsem se k Alexejovi. I on měl pod oblečením ten zázračný štít. Proto bylo tak těžké ho zabít, ačkoli to byl malý chlapec. Opatrně jsem ovazoval

jeho rány a myslel při tom na tu, která ty korzety vymyslela. Škoda, že jí život nezachránil.

Alexej sténal a jeho krev velmi rychle pronikala provizorními obvazy. Nevěřil jsem tomu, že by to mohl přežít. Ne s hemofilii.

Alexej to nepřežil, přesně, jak jsem čekal. Kdyby byl zdravý, měl by šanci. Ale takhle ne. Jeho nemoc ho zabila. Přesně jak se celý život obávala jeho matka. Marie se uzdravila. Byla silná a odhodlaná žít. I když věděla, že na celém světě nemá už nikoho. Přesto se nevzdávala. Mnoho lidí na jejím místě, by hnala touha po pomstě. Ji ne. Ona věděla, že zbytek jejího života bude hra na schovávanou. Ale přála si nepromarnit tu šanci, kterou jí Bůh dal. Přála si pokračovat v životě, mít děti a předávat tak dál krev velkých carů.

O několik dní později, když nabrala dost sil na to, aby se dokázala sama pohybovat, trávila většinu dne venku a o samotě přemýšlela. Sedala u hrobu svého bratra a dlouze s ním rozmlouvala. Občas se dokonce i zasmála, jako by s ním žertovala.

Toho večera jsem ji našel, jak sedí na kopci za chatou s koleny přitaženými k bradě a sleduje zapadající slunce. Ta rudozlatá záře barvila špičky stromů v údolí pod ní. Stál jsem za ní a díval se na tu krásu spolu s ní. Ačkoli o mé přítomnosti věděla od samého počátku, promluvila až po několika minutách.

„Řekli nám, že nahoře není bezpečno,“ řekla. Věděl jsem dobře, o čem mluví. Sám jsem čekal, kdy se k tomu vrátí. „Že se přibližují oddíly Čechoslováků a že se bude střílet. Tak nás vzali dolů, do suterénu.“ Ano, to jsem věděl. Byla to výmluva, se kterou dosáhli toho, že je všichni poslušně následovali. Ale co bylo pak, jsem nevěděl. Nebyl jsem tam až do okamžiku, než se začalo střílet. „Pro mamá a Alexeje přinesli židle.“ Marie se zasmála. „Mamá o ně požádala. Nevím, proč je nosili, když stejně věděli, že za chvíli nás všechny postřílí.“ Mlčky jsem poslouchal hořkost v jejím hlase. „A pak ten příšerný člověk, ten Jurovskij, řekl, že si nás musí vyfotografovat. Mamá se ho zeptala proč. Docela přirozeně nám vysvětlil, že v Moskvě mají obavy, zda jsme neutekli, proto jim chce poslat fotografii jako důkaz. Začal nás rozestavovat. S takovou zdvořilostí v hlase nás posouval každého jinam. Jak se na mně usmál: „Byla byste tak laskavá, Marie

Nikolajevno, a postavila se sem. A já hloupá jsem to udělala. Postavila jsem se přesně tam, kam chtěl, jako ovce na porážce.“

Pomalou už mi to dávalo smysl. Když jsem spolu s ostatními napochodoval do dveří, viděl jsem je všechny seřazené a poskládané u zdi. Tehdy jsem si neuměl vysvětlit, jak je k tomu dokázali přinutit. Teď už to chápu. Ostatně za tu noc to nebyla první ani poslední lež.

„Stála jsem vedle Taťány,“ řekla nečekaně a zvedla ke mně oči. „Když tě uviděla ve dveřích, usmála se. Viděla jsem, jak jí zářily oči. Těsně před tím, než ten vrah přečetl rozsudek.“

Vzpomínka na Taťánu mě bodla u srdce. Ano, viděl jsem, jak se na mně usmála. Viděl jsem i její oči. Nepřestal jsem se na ni dívat ani na okamžik od chvíle, kdy jsem vešel dovnitř. Dokonale jsem viděl, jak se mění výraz v její tváři. Viděl jsem, jak šílený strach se v ní objevil, když pochopila, že z téhle místnosti se živá nedostane. Ani ona, ani nikdo jiný z těch, na kterých jí záleželo.

„Když vystřelili na otce, slyšela jsem matku a sestry vykřiknout. Já jsem nemohla. Byla jsem jako ochromená, dokud mě Taťána nepopadla do náruče. Vzpomínám si, že trochu zavravorala. A pak se začalo střílet, bylo to jako noční můra. Pořád jenom zněly výstřely a nechtěly přestat. Viděla jsem matku padat ze židle. Na prsou měla krvavou ránu. Viděla jsem i Olgu, jak leží kousek od ní. Aljoša se plazil po zemi a ten voják se do něj nemohl trefit. Já a Anastázie jsme se krčily u zdi. A pak mě taky zasáhly kulky. Omdlela jsem.“

Klekl jsem si vedle ní. Chtěla vědět, co bylo dál. Určitě to chtěla vědět. Ale mohl jsem jí to říct? A jak? Že já jsem stál na té druhé straně. Že jsem byl ten, který je přišel zabít. A co jsem jí měl vyprávět dál? Že ona, dvě její sestry, její bratr a služebná ještě žili? A že jsem se jenom díval, jak je dorážejí bodáky? Protože víc jsem nemohl, pokud jsem chtěl zachránit alespoň někoho. Teď už vím, že toho pohledu se nikdy nezbavím. Ta ubohá služka. Bodák vojáka, který se na ni vrhl, byl tak tupý, že neprošel živůtkem. Musel ji dorazit pažbou pistole. A Anastázie. Kulky od ní odskakovaly. Některé vojáky to polekalo. Nakonec ji ubodali. A Taťána. Ještě žila, když jsem se k ní skláněl, abych zjistil puls. Dívala se na mne a z úst jí vytékal proužek krve. Tolik jsem si přál zachránit právě ji, ale bylo pozdě. Umírala. Důležité pro mě bylo, že mi do poslední chvíle věřila, ačkoli jsem si to nezasloužil.

„Poslední, co Taťána řekla, než zemřela, bylo tvoje jméno, Marie,“ řekl jsem. Překvapeně se na mě podívala. „Nějak věděla, že ještě žiješ. Chtěla, abych zachránil tebe.“

Chvíli se na mne jen mlčky dívala. Pak jakoby se zadívala ještě hlouběji do mých očí. „Taky jsi střílel?“ zeptala se. Chlad v jejím hlase naznačoval, že tohle by mi nedokázala odpustit. Nikdy by mi neodpustila, že jsem vystřelil na někoho, koho milovala.

Uhnul jsem před tím obviňujícím pohledem. „Vystřelil jsem jenom jednou, aby mně nepodezírali. Ale přísahám, Marie, že jsem mířil na zeď.“

Začala nekontrolovatelně kývat hlavou dopředu a dozadu a po tváři jí stékaly slzy. Věděl jsem, že to pro ni není snadné, ale rozhodl jsem se pokračovat. „Den před tím se rozhodovalo, kdo na koho vystřelí,“ řekl jsem pomalu. „Bylo to odporové a zvrácené, já to vím. Ale...“

„Pokud jsi měl v plánu nevystřelit, znamená to, že jsi měl možnost vybrat jednoho z nás, koho zachrániš.“

Přejel jsem rukou po zelené trávě vedle sebe. „Ano. Za předpokladu, že bych se v nastalém zmatku a kouři k tomu dotyčnému dostal tak rychle, abych mu řekl, že má ležet a nehýbat se.“

„Měla to být Taťána, vid’? To ona tady měla teď sedět, ne já.“

Zhluboka jsem se nadechl. „Já jsem sice vystřelil do zdi, ale ten, který měl střílet na tebe, mířil bohužel přesně. V tu samou chvíli tě Taťána objala. A pak nastal takový zmatek, že střílel jeden přes druhého a bylo celkem jedno na koho. Já jsem se jenom modlil, aby některá z vás zůstala naživu.“ Na chvíli jsem ve vyprávění ustal. Dal jsem jí prostor, aby mohla vstřebat to, co z její strany nebylo vidět. „Když už bylo ticho, začali jsme kontrolovat puls. Jako první jsem se vrhl k Taťáně. Umřela mi před očima. A pak jsem šel k tobě. Byla jsi od ní jen kousek. Byla jsi v bezvědomí se spoustou ran, některé byly falešné a jiné byly jen škrábance. Pochopil jsem, že máš šanci na přežití. Když začali nakládat jejich těla, sám jsem dohlédl na to, aby tě položily až na vrch. A doufal jsem, že budu mít příležitost tě dostat pryč.“

Bože, jak moc jsem děkoval nebesům za to bahno, ve kterém jsme uvízli. Jak moc jsem byl vděčný těm dalším třem vojákům, kteří mi pomohli ji a jejího bratra dostat pryč.

Hustopečské brko 2011

Centrum celoživotního vzdělávání Hustopeče – Městská knihovna

<http://ccv.volny-cas.cz>

„Co teď budeš dělat?“ zeptal jsem se jí, abych odvedl řeč jinam.

Zhluboka se nadechla. „Budu žít dál. Chci mít velkou rodinu. Možná bych se mohla dostat do Anglie.“

„Dobrý nápad,“ přikývl jsem.

Podívala se na mě. „Půjdeš se mnou?“

Překvapilo mě to. „Víš, co jsem udělal a přesto chceš, abych šel s tebou?“

Usmála se smutným úsměvem. „Otec by to chtěl. Než zemřel, řekl: „Odpust' jim, neboť nevědí, co činí.“